

6. Назарчук З.Т., Мриггод І.М., Романюк Р.Р. Наука західного регіону України: тенденції, проблеми та пропозиції / З.Т. Назарчук, І.М. Мриггод, Р.Р.Романюк // Вісник НАН України. – 2013. – № 6. – С. 61–70.

7. Науковий архів Західного наукового центру НАН України та МОН України, оп. 2, спр. 1, 19, 21, 22.

8. Науковий архів Західного наукового центру НАН України та МОН України, оп. 2, спр. 32, 35 арк.

Бойко Юлія Олександрівна
к.і.н. науковий співробітник
Інституту архівознавства НБУВ

АРХІВНІ ДОКУМЕНТИ ІНСТИТУТУ РАДІОФІЗИКИ І ЕЛЕКТРОНІКИ ІМ.О.Я. УСИКОВА НАН УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ АКАДЕМІЧНОЇ НАУКИ

Інститут радіофізики і електроніки АН УРСР був створений згідно постанови РМ УРСР від 22 вересня 1955 р. № 1161-133 та постанови Президії АН УРСР від 30 вересня 1955 р. № 70 в м. Харків на базі радіофізичних відділів і експериментальних майстерень Фізико-технічного інституту АН УРСР [2, с. 699].

В 1996 р. згідно з постановою Президії НАН України від 11 січня 1996 р. № 14 Інституту радіофізики та електроніки присвоєно ім'я академіка О.Я. Усикова [3, арк.].

Інститут проводить фундаментальні і прикладні дослідження в області радіофізики, електроніки, розповсюдження радіохвиль, радіофізики твердих тіл і біооб'єктів, дистанційного зондування землі з аерокосмічних носіїв.

Профіль інституту визначається наступними науковими напрямками: 1) фізична і квантова електроніка; 2) електронна оптика; 3) радіоспектроскопія; 4) високочастотні властивості твердого тіла; 5) радіоокеанографія; 6) розповсюдження радіохвиль; 7) дальній радіозв'язок, декаметрова радіоастрономія; 8) молекулярна біофізика. Теоретичні і експериментальні результати в області радіофізики і електроніки привели до створення нових напрямів: дифракційної електроніки і квазіоптичної радіометрії.

Розвиток нових високоєфективних методів рішення задач дифракції, вивчення фундаментальних властивостей твердих тіл, біооб'єктів, дослідження в галузі нанотехнологій, надпровідності, радіолокації; створення діючих лабораторних макетів радіолокаційних систем для контролю територій об'єктів, що охороняються, виявлення замаскованих предметів на тілі людини, пошуку живих людей під завалами, для рішення задач підповерхневого зондування – пошук підземних комунікацій, порожнеч, розливів нафтопродуктів, контроль цілісності і міграції нафто- і газопроводів, наявності підкопів, всепогодного моніторингу стану будинків і інженерних споруд, створення систем запобігання

зіткненням об'єктів, що рухаються; розробка методики радіолокаційного моніторингу з аерокосмічних носіїв, що забезпечує прогнозування і контроль проходження повеней і паводків, надзвичайних ситуацій, зокрема, лісових пожеж, спостереження за станом рослинності, лісових масивів, дослідження розвитку ерозійних процесів, чистоти водяних поверхонь і зон їхнього забруднення поверхово-активними речовинами антропогенного характеру.

В останні роки в інституті активно розвивався новий науковий напрям – радіофізичне зондування поверхні Землі і космосу. Була створена система всепогодного моніторингу природного середовища Землі в теперішньому часі, яка не має подібних аналогів в світі. Сьогодні ця система успішно експлуатується на супутниках серії «Космос–1500», «Океан», «Січ».

Наукові досягнення інституту відзначені Ленінською премією, Державними преміями СРСР, України, Премією Ради Міністрів СРСР, іменними преміями НАН України, премією Microwave Theory and Technic Societys (MTT-S) у номінації Microwave Pioneer Award, премією і грантами Президента України для молодих учених. Роботи науковців інституту широко відомі в СНД, у країнах далекого зарубіжжя, інститут активно співпрацює з міжнародними науковими організаціями, фондами, виконує проекти УНТЦ, INTAS, CRDF, NATO та ін. Інформація про розробки інституту систематизована за їх науковою спрямованістю. Для систематизації розробок уведено їхню узагальнюючу класифікацію за науковими напрямками.

Науково-організаційна документація дає уявлення про основні напрями діяльності інституту, про організацію наукових досліджень у галузі радіофізики та електроніки: постанови і накази Президії НАН України, накази директора інституту з основної діяльності, протоколи засідань Наукової ради «Радіофізика та НВЧ електроніка», листування з Президією НАН України, установами та організаціями з науково-дослідної роботи. Висвітлюють участь інституту у організації міжнародних наукових заходів: конференцій, симпозіумів, круглих столів.

Діяльність допоміжних служб інституту представлена документами фінансового спрямування, що висвітлюють процес фінансування наукових розробок інституту. Це фінансові плани та звіти, кошториси науково-дослідних робіт, штатні розписи інституту, які в загальному розкривають всю картину розвитку науки в Інституті радіофізики і електроніки ім. О.Я. Усикова.

Науково-дослідна документація: звіти про наукову і науково-організаційну діяльність інституту відображають результати робіт, пов'язаних з дослідженням космічного простору науковцями інституту. В архіві інституту відклалися документи наради по проблемі «Використання атомної енергії», яка проходила із залученням провідних науковців по даній проблематиці. Інститут є головною організацією в Україні з комплексної наукової проблеми «Фундаментальні дослідження в галузі міліметрових і субміліметрових хвиль

та використання їх результатів в народному господарстві». Документи (доповіді, тези, листування, звіти) з даної проблематики відображають весь процес наукової діяльності співробітників інституту.

Відклалися документи (плани, листування, інформація) про міжнародне співробітництво ІРЕ за весь період діяльності інституту, звіт чл.-кор., проф. С.Я. Брауде про участь в XIII генеральній асамблеї Міжнародного астрономічного союзу, яка проходила в Празі у 1967 р. [4, арк. 13], про участь інституту в українських та міжнародних виставкових заходах.

Документи (постанови, тези доповідей, звіти, листування, схеми) відображають діяльність інституту по проблемі «Радіоастрономія», про будівництво великих телескопів в м. Харків, про проведення Всесоюзної конференції по радіоелектроніці, Всесоюзної конференції по галактичній і позагалактичній радіоастрономії.

Науково-дослідна документація ІРЕ представлена науковими звіти по завершених НДР, дисертаціями, рукописами статей працівників інституту, тезами доповідей співробітників інституту, що брали участь в роботі конференцій і нарад, заявками, авторськими свідоцтвами, дипломами на винаходи.

Кадрове забезпечення ІРЕ представлене наказами з кадрових питань, які відображають прийом, переміщення, звільнення, заохочення, преміювання співробітників. Статистичні звіти відтворюють кількісний на якісний склад кадрів інституту. Серед співробітників Інституту – видатні вчені України: Ф.Г. Басс, С.Я. Брауде, В.Л. Герман, Е.А. Канер, Ф.В. Ківва, О.П. Королук, А.В. Мень, І.Є. Островський, В.Б. Разказовський, І.С. Тургенев, О.Я. Усиков, С.І. Хоменко, В.М. Яковенко та ін.

У фонді інституту зберігаються документи Експериментального виробництва ІРЕ, які були створені згідно розпорядження РНК УРСР від 25 січня 1940 р. № 260601 при Фізико-технічному інституті АН УРСР в м. Харків, а відповідно до постанови Президії АН України від 20 січня 1993 р. № 11 увійшло до Інституту радіофізики і електроніки на правах структурного підрозділу.

Експериментально-виробничі майстерні виконували наступні функції: за замовленнями інституту виготовляли і реалізували прилади і вироби; здійснювали впровадження в народне господарство наукових досягнень Інституту; впроваджували нову техніку і технологію, організовували і вводили в дію нові виробничі ділянки; виконували поточні завдання Інституту, обслуговували його наукові відділи і лабораторії.

В архівному фонді інституту відклалися документи Спеціального конструкторсько-технологічного бюро з дослідним виробництвом ІРЕ АН УРСР, яке створено згідно постанови Президії АН УРСР від 24.05.1974 р. Основні напрями діяльності СКТБ з ДВ: виконання дослідно-конструкторських

і прикладних науково-дослідних робіт, спрямованих на прискорене впровадження результатів фундаментальних і прикладних наукових досліджень Інституту радіофізики і електроніки ім. О.Я. Усикова в народне господарство країни; освоєння Дослідним виробництвом СКТБ і випуск малими серіями зразків різних електровакуумних приладів, квазіоптичних і хвилеводних вимірювальних та інших пристроїв в міліметровому і субміліметровому діапазонах.

Тематика наукових досліджень СКТБ відповідає основним напрямкам ІРЕ в області радіофізики, електроніки, радіоелектроніки, фізики твердого тіла, фізики плазми, досліджень природного середовища з космосу.

У 2003 р. згідно з постановами Президії НАН України «Про реорганізацію СКТБ з ДВ ІРЕ ім. О.Я. Усикова НАН України» від 28.09. 2001 р. № 249, «Про внесення змін в Постанову Бюро Президії НАН України від 28.09. 2001 р.» від 01.10. 2002 р. № 233 та наказами директора ІРЕ ім. О.Я. Усикова від 19.10. 2001 р. № 31 і від 19.06. 2003 р. № 25 була проведена реорганізація СКТБ з ДВ шляхом приєднання до ІРЕ ім. О.Я. Усикова НАН України [1, с. 103].

Отже, архівний фонд Інституту радіофізики та електроніки ім. О.У. Усикова багатогранний, різнобічний і потребує детального вивчення та аналізу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Архівні фонди установ НАН України. Путівник. / [Л.М. Яременко, О.В. Брезовська, О.В. Січова та ін.], під ред. О.С. Онищенко. – К., 2008. – 448 с.
2. Історія Національної академії наук України 1951–1955. – Ч. 1. – 880 с.
3. Науковий архів Інституту радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України. – Оп. 1. – Спр. 1256. – 180 арк.
4. Там само. – Спр. 259. – 13 арк.

Хома Іван Ярославович

*к. і. н., доцент кафедри історії України та етнокомунікації
Національного університету «Львівська політехніка»*

РУКОПИСНІ СПОГАДИ ОСИПА НАЗРУКА В РОСІЙСЬКОМУ ВІЙСЬКОВО-ІСТОРИЧНОМУ АРХІВІ

У новітній суспільно-політичній історії України постать політика, письменника, публіциста Осипа Назарука (1883–1940) є достатньо помітною. Інтерес істориків прикутий до його громадсько-політичної діяльності і творчої спадщини, представленої літературно-художньою прозою, публіцистикою, аналітичними працями і спогадами. Основний творчий доробок зберігається в фонді № 359 – «Осип Назарук (1883–1940)» Центрального державного архіву України в місті Львові, а більшість матеріалів опублікована ще в міжвоєнний час. У сучасній історіографії громадсько-політичну діяльність Назарука, його